

סיכום פעילות ועדת האתיקה בשנים 2017-2019

שיתופי פעולה עם גורמים העוסקים בנושאים מקצועיים, חוקיים ואתיים בתוך ומחוץ להפ"י - ועדת האתיקה משתפת פעולה הן בתוך הפ"י - עם יו"ר הפ"י, עם הוועד המרכזי ועם היועץ המשפטי, והן מחוץ להפ"י - עם הפסיכולוג הארצי במשרד הבריאות, עם ועדת התלונות ועם מועצת הפסיכולוגים.

בין התחומים לשיתופי הפעולה:

כתיבת ניירות עמדה ומכתבים בנושאים שעל סדר היום הציבורי - ועדת האתיקה רואה חשיבות רבה ביוזמות ושיתופיות עם הוועד המרכזי ועם גורמים נוספים לפרסום עמדת הפ"י בנושאים ודילמות מקצועיות, אתיות ומוסריות שעל סדר היום הציבורי. בשנים האחרונות ניירות עמדה, מכתבים ותשובות פורסמו בין היתר בנושאים הבאים:

* נייר עמדה שעניינו **"הגנה על החיסון הפסיכולוגי והתנגדות לחשיפת חומרים מטיפול בנפגעות תקיפה מינית"**. בעקבות דרישת גורמים משפטיים לחשיפת חומרים מהטיפול בנפגעת תקיפה מינית הידוע כ"מקרה קסטיאל", נקראה ועדת האתיקה להידרש לעניין. על נייר העמדה שפורסם ביוזמת הוועדה חתמו במשותף הסתדרות הפסיכולוגים, הפסיכולוג הארצי ומועצת הפסיכולוגים במשרד הבריאות. כמו כן פרסמה הוועדה מאמר בעניין ברבעון פסיכואקטואליה (אפריל 2018).

* עוד בעניין פגיעות מיניות לקחה הוועדה חלק גם בפרסום של גילוי דעת מטעם הפ"י שכותרתו **"חשיפת מקרים של פגיעות מיניות"**. הוועדה נטלה חלק גם בהוראה בקורס "טיפול פסיכולוגי בנפגעי תקיפה מינית" שנערך ביוזמת הפסיכולוג הארצי במשרד הבריאות ובשיתוף הפ"י.

* נושאים נוספים שבהם פורסמו תשובות וניירות עמדה: חשיפת חומרי גלם של מבחנים בפני גורמים משפטיים, טיפולי המרה (עם הוועד המרכזי), אימוץ על ידי זוגות חד מיניים (עם הוועד המרכזי), ולאחרונה, לקראת דיון בנושא בבג"ץ, נייר עמדה בנושא איסור פרסום שם של פסיכולוג החשוד בעבירות של פגיעה מינית בקטינים (עם הוועד המרכזי).

* **הסכמה מדעת בהתערבויות פסיכולוגיות באמצעים מרחוק** - לאור המגמה ההולכת וגוברת של התערבויות פסיכולוגיות מקוונות, הוזמנה הוועדה לתת את חוות דעתה בנושא של

ועדת האתיקה עוסקת בקידום החשיבה, החינוך והשיח בתחומי האתיקה המקצועית של מקצוע הפסיכולוגיה ושל הפסיכולוגים. בסיומה של שנת 2019 אנו מגישים לכם סקירה של פעילות הוועדה בשלוש השנים החולפות, בכל תחומי עבודתה. תקנון הפ"י מגדיר חמישה תחומים לפעילותה של ועדת האתיקה:

1. פעילות לשם הטמעת חשיבה אתית-מקצועית בקרב קהילת הפסיכולוגים.
2. עדכון שוטף של קוד האתיקה.
3. ייעוץ לפסיכולוגים חברי הפ"י בנושאי אתיקה מקצועית של פסיכולוגים.
4. טיפול בתלונות מבעלי עניין על פסיכולוגים.
5. מתן חוות דעת בנושאים עקרוניים שלפי שיקול דעתה יש בהם עניין לציבור.

במאמר הנוכחי נסקור את פעילות הוועדה בשלוש השנים האחרונות בתחומים אלה, ונצביע על שינויים במגמות ובדגשים של הפניות אל הוועדה ושל עבודתה, מגמות המצביעות הן על עלייה במודעות ציבור הפסיכולוגים לכללים המקצועיים-אתיים של מקצוע הפסיכולוגיה, והן על עלייה המתחילה להסתמן במודעות הציבור לצריכה של מטפלים בעלי מומחיות והכשרה בהתערבויות טיפוליות.

פעילות ועדת האתיקה במישור החינוך לחשיבה מקצועית-אתית ובמישור הציבורי

אשרור קוד האתיקה המקצועית המעודכן של הפסיכולוגים בישראל, 2017 -

בתאריך 31.1.17 אושרר באספה הכללית של הפ"י קוד האתיקה המעודכן, שעליו שקדו חברי הוועדה בשתי קדנציות שלה, ולאחר שהתקבלו הערות של עשרות פסיכולוגים בכירים מכל תחומי המקצוע.

הקוד החדש, כמו קודמיו, אושרר גם על ידי מועצת הפסיכולוגים במשרד הבריאות בישיבתה בתאריך 10.4.18. אשרור זה הקנה לקוד המעודכן תוקף של המתווה להתנהגות מקצועית-אתית המחייבת את כלל הפסיכולוגים בישראל הרשומים בפנקס הפסיכולוגים, והוא מבטא את עמדת המועצה שוועדת האתיקה של הפ"י משמשת כיום עבור ציבור הפסיכולוגים כתובת להתייעצות בסוגיות מקצועיות-אתיות, ועבור הציבור הרחב כתובת לתלונות על פסיכולוגים במקרים של בעיות אתיות בהתנהלותם המקצועית.

מערכות פסיכולוגיות ציבוריות ופרטיות שנדרשו למסור חומרי גלם בהוראת בתי משפט

עבודה שוטפת של ועדת האתיקה -

מסקירת עבודת הוועדה במהלך העשור האחרון ניכרת עלייה גדולה במספר הפניות לוועדה: מ-48 פניות בשנת 2008, ועד 151 פניות בשנת 2018, עלייה של 215% במספר הפניות בעשור האחרון!

בשנת 2019, עד לכתבת המאמר, הוגשו לוועדה 131 מקרים (מספר לא סופי). בולטת בשנה האחרונה ירידה במספר התלונות על פסיכולוגים - 13 תלונות בלבד עד לכתבת המאמר, ומספר גבוה של תלונות על מטפלים שאינם פסיכולוגים שהוגשו לוועדה - 10 תלונות בשנת 2019 בלבד (הוועדה אינה מוסמכת לטפל בתלונות על מי שמציעים טיפול ואינם פסיכולוגים).

להלן מספר הפניות בשלוש השנים האחרונות, בחלוקה לפניות של פסיכולוגים להתייעצויות ושאלות לוועדה, ותלונות על פסיכולוגים שהוגשו לוועדה על ידי הציבור הרחב:

שנה	מספר פניות כולל	מספר תלונות על פסיכולוגים	מספר פניות להתייעצות
2017	149	24	125
2018	151	22	129
2019	131 (לא סופי)	13	118

מגמות העולות מתוך אפיון הפניות בשנים האחרונות:

עלייה באחוז הפניות של פסיכולוגים להתייעצות עם הוועדה מתוך כלל הפניות שהוגשו לוועדה, וירידה באחוז התלונות על פסיכולוגים מתוך כלל הפניות.

הירידה באחוז התלונות שהוגשו לוועדה בשנים האחרונות מתוך כלל הפניות, כדוגמה:

2014 - 34% מכלל הפניות
2016 - 24%
2018 - 14%

2019 - 10% (בנוסף, 10 תלונות הוגשו על מי שאינם פסיכולוגים)

מגמה זו מעידה לדעת חברי הוועדה על:

(1) עלייה הדרגתית בידע ובחינוך של ציבור הפסיכולוגים

הסכמה מדעת להתערבות פסיכולוגית באמצעים מרחוק למועצת הפסיכולוגים, שדנה בנושא בישיבתה ביום 9.10.18. הוועדה סיכמה את חוות דעתה והמלצותיה במסמך שהוגש למועצת הפסיכולוגים: "הסכמה מדעת בהתערבות פסיכולוגית פנים אל פנים ובהתערבות באמצעים מרחוק".

* **מתחזים ומטפלים חסרי ידע והכשרה בפסיכולוגיה** - נוכח העלייה הגדולה בתלונות ובפניות לוועדה בדבר מתחזים לפסיכולוגים ומטפלים ללא מומחיות והכשרה המציעים טיפול פסיכולוגי, והיות והוועדה לא מוסמכת לדון בתלונות על מי שאינם פסיכולוגים, הוחלט ליזום טיפול בעניין בחבירה בין הוועד המרכזי, היועץ המשפטי וועדת האתיקה. בישיבת התנעה השתתף גם הפסיכולוג הארצי במשרד הבריאות. בישיבה הוחלט על הקמת תת-ועדה לטיפול בנושא המתחזים, נושא שחשיבותו רבה כדי להגן על הציבור ולעורר מודעות לחשיבות של בחירה במטפלים בעלי מומחיות בפסיכולוגיה.

* פרסום מאמרים ברבעון "פסיכואקטואליה" - "משולחנה של ועדת האתיקה" -

ועדת האתיקה מפרסמת בקביעות מאמרים בנושאים מקצועיים-אתיים במדור של הוועדה ברבעון פסיכואקטואליה. הוועדה מקדישה חשיבה רבה לבחירת נושאי המאמרים, בהתאם לסוגיות ולדילמות שעל סדר היום המקצועי והציבורי, ובהתאם לנושאים ספציפיים שלגביהם יש ריבוי פניות להתייעצויות או תלונות על פסיכולוגים. מלבד מאמר אחד המסכם את עבודת הוועדה בשנת 2016, עסקו כל המאמרים שפורסמו בשלוש השנים האחרונות בנושאים שהוועדה סברה כי יש בהם עניין רב לציבור הפסיכולוגים:

07/2017 - היבטים אתיים של מגע בטיפול פסיכולוגי

10/2017 - אתיקה במחקר ופרסום מדעי בפסיכולוגיה

01/2018 - סוגיות ודילמות אתיות במתן אבחנות ובקביעת תוכניות טיפוליות - פורסם לאור פניות אל הוועדה הנוגעות לרפורמה בבריאות הנפש

04/2018 - הפרת החיסיון על טיפול פסיכולוגי בפני המערכת המשפטית מנקודת ראות מקצועית-אתית - פורסם בעקבות "מקרה קסטיאל"

07/2018 - סוגיות מקצועיות-אתיות בעבודת הפסיכולוג עם מתבגרים

10/2018 - סוגיות אתיות באבחון והערכה

01/2019 - סוגיות מקצועיות-אתיות בהדרכה

07/2019 - הסכמה מדעת בטיפול בהפרעות אכילה

10/2019 - מסירת חומרי גלם של מבחנים פסיכולוגיים בהוראת בית המשפט - פורסם בעקבות ריבוי פניות של